

בסמוך (ריטב"א). ויש שפירש שהשמן מוקצה הוא לפי שאינו ראוי לאכילה אלא להדלקה (רא"מ הורוי"ז). ויש מפרשים, שהוא שמן היוצא מקורת בית הבד זוב בשבת, והשמן נחשב כמוקצה משום שהוא נולד גמור, שהזיתים לא היו ראויים לאכילה מחמת הקורה שעליהם, והמשקה לא היה בעולם בבין השמשות (תוס', ר"ח).

הַיְנוּ כְּרִיבֵי דְיוֹזֵי רַב אָסֵר, והן מחצלאות שמכסים בהם סחורה (רש"י). ורב אסר לטלטלם משום מוקצה, ואף שלקמן (קכח, א) מבוואר שלרב מוקצה אסור באכילה כרבי יהודה ומותר בטלטול כרבי שמעון, אך כל זה בדברים העומדים לאכילה, שדי לנו במה שאסרונו אותם באכילה, אבל דברים שאינם עומדים לאכילה אסורים בטלטול (רמב"ן ורשב"א שם). ויש מפרשים, שרב התיר טלטול רק לצורך סילוק המוקצה, אבל טלטול לצורך השתמשות אסור (שער המלך יו"ט א, יז, ע"פ מהרש"א ביצה לג, א). ויש שפירש, שכרכי דוזי הם בגדים ומחצלאות שמכסים בהם דגים, ורב אסר לטלטלם משום שהם מוקצה מחמת מיאוס (תוס').

עַז לַחֲלָקָה נְכוּיָה וְתַמְרֵי דְעַסְקָא נְכוּיָה, ושמאל אָמַר מוֹתֵר לַשְּׁחוּט בהמות ועופות ביים טוב ולאכול את התמרים גם בשבת (ר"ח, וראה בשו"ע א"ח שח מ, שבשבת בהמה חיה ועוף מוקצים הם ואסור לטלטלם), ואף שאינם עומדים לאכילה, לפי שאוכל לעולם אינו מוקצה הואיל ומוכן הוא לאכילה (רמב"ם שבת כו, יד). ואף שכלים העומדים לסחורה מוקצה הם כמבואר ברמב"ם (שם כה, ט), אך אוכל העומד לסחורה אינו מוקצה שהרגילות היא שאוכלים ממנו (חזו"א א"ח מב, טז). ויש שפירש, שגם כלים העומדים לסחורה מוקצה הם רק כשבדעתו עדיין למוכרם, אבל כשבדעתו להשתמש בהם ולא למוכרם אינם מוקצה, ולכן מותר לאכול אוכל שעומד לסחורה (אבני נזר א"ח תב, ה) ■ וכן נפסק להלכה (שו"ע א"ח ש, ב).

וְקַמִּיפְלֵי בְּפִלּוּגְתָא רַרְבָּה בַר זִבְדָּא וְרַב הוּנָא שנחלקו לקמן (קכ, א) מהו השיעור המותר להציל מדליקה [שחז"ל אסרו להציל מדליקה אפילו לחצר מעורבת שמה יבוא לכבות]. שבמשנה (קכ, ב) מבוואר שמצילים רק מזון שלש סעודות. ובמשנה (קכ, א) מבוואר שמצילים סל מלא ככרות ואפילו ישיש בו מאה סעודות. רב הונא מתרץ שכששתמש בכמה סלים מציל רק מזון שלש סעודות, שכל סל הוא טירחא נוספת [וכשטורח להוציא כמה פעמים יש לחוש שמה יבוא לכבות (ריטב"א לקמן קכ, א)], וכששתמש בסל אחד יכול למלאות בו אפילו מאה ככרות. ורבה בר זבדא מתרץ שכשפנפה לחצר הסמוכה לבית יכול להציל אפילו מאה ככרות, וכשפנפה לחצר שאינה סמוכה לבית אפילו שמותר להוציא אליה בשבת, מפנה רק מזון שלש סעודות [שכשמוציא לחצר אחרת וטורח הרבה, יותר יש לחוש שמה ישכח בשבת היום ויכבה (ט"ז שלה, ח)].

מִשְׁנָה. אֵין צוֹלִין בְּשָׂר נְכוּיָה אֵין נוֹתְנִין פֶּת נְכוּיָה, שמה יחתה בגחלים, כמבואר לעיל (יח, ב).

בְּמִדּוּרַת בֵּית הַמּוֹקֵד, לשכה גדולה בבית המקדש שמסיקים בה מדורה תמיד, והכניהם מתחממים שם לפי שהולכים יחפים על רצפת שיש (רש"י, רע"ב). ויש שפירש שמדורת אש דלוקה תמיד שממנה הדליקו את האש על המזבח (פיה"מ לרמב"ם).

וְרַבִּי אֶלְעָזָר מְתִיר את המשקה היוצא מהם, שהרי מדאורייתא מותר לסוחטם בשבת, ואפשר שאפילו מדרבנן מותר (ריטב"א).

דְּמַעְקָרָא אַכְל וְלִבְסוּף אַכְל, לא באה הגמרא לומר שהוא כאוכל, שהרי דבש נחשב משקה כמבואר במשנה (מכשירין ג, ד), אלא שאין לו דין משקה לגבי הדין שמשקין שזבו בשבת אסורים שלא יבוא לסוחטם בשבת כמבואר בביצה (ג, א), לפי שדרך העולם לאכול בו על ידי טיבול, וגם כשהדבש בתוך החלה יכול לטבל בו מאכלו, ואין לחוש שמה יסחטנו בשבת (תוס' ר"ד). ויש מפרשים, שדבש נחשב כמשקה משעה שריסקו בחלה כמבואר במשנה (עוקצין ג, יא), והגמרא לא באה לומר שהדבש אוכל הוא ולא משקה, אלא שהדבש היוצא מהחלה אינו שונה מהדבש שנמצא בחלה המרוסקת, שמשעה שרסקו משקה הוא (חזו"א טבול יום ד, יח, ע"פ הר"ש בעוקצין שם שתמה על לשון הגמרא). וסוחט חייב משום מפרק שהוא תולדה של מלאכת דש (רש"י שבת קמג, ב ד"ה אין סוחטין). ורק כשפירק משקה מאוכל או אוכל מפסולת חייב משום מפרק, אך כשהפריד אוכל מאוכל [או משקה ממשקה] אינו חייב משום מפרק (פמ"ג פתיחה לסי' שכ א"א ה-ו).

בְּמַחוּסְרֵין דִּיכָה דְכוּלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגֵי, ושלשה דברים יש בדברים הנידוכין להוציא מהן שמנון, ריסוק דיכה ושחיקה, ושחיקה הוא אחרי הדיכה (משנ"ב שכא, עט).

וְהַיְנוּ נְמֵי בְּמַחוּסְרֵין דִּיכָה דְמוּיָה, אבל רבי אלעזר [התנא] התיר בחלות דבש אף כשמחוסרים דיכה, לפי שידוע שאין בהם דיכה ושחיקה, וכשם שהתיר בחלות דבש כשמחוסרין דיכה, הוא הדין בזיתים וענבים, כמבואר בברייתא לעיל (בעל המאור).

ורבי יוסי בר חנינא [שמעמיד את בית שמאי כרבי ישמעאל] סובר, שהואיל ורבי ישמעאל מתיר לרסק בידיים כשאינו מחוסר דיכה ולא גזר אטו מחוסר דיכה, מוכח שגם כשמחוסר דיכה אינו אסור מהתורה, ולכן התירו בית שמאי לטעון את הקורה בערב שבת גם כשמחוסר דיכה (תוס' לעיל ע"א, ר"ן בדעת הר"ף). ויש מפרשים, שרבי יוסי בר חנינא סובר שבית שמאי מתירים לטעון קורה רק בזיתים שאינם מחוסרים דיכה (ב"י רנב ד"ה וטוענים, ע"פ הרא"ש לט, וראה בחזו"א א"ח מ, ב, שביאר את הרא"ש באופן אחר).

הַזֶּה רַבִּי יוֹסֵי בַר חֲנִינָא כְּרִבֵי יִשְׁמַעְאֵל ■ להלכה, שום בוסר ומלילות שאינם מחוסרים אלא שחיקה, מותר להמשיך ולרסקם בידיים בשבת (שו"ע א"ח שכא, ט). וזיתים וענבים מותר להטעיןם בקורת בית הבד אפילו לא נתרסקו כלל בערב שבת, שאין אדם מצווה על שבייתת כליו. אבל השמן והיין היוצאים מהם בשבת מותרים רק כשנתרסקו בערב שבת, שאם ידוך אותם בשבת לא יעבור איסור דאורייתא [ולכן לא גזרו איסור על המשקה היוצא מהם] (שו"ע ומשנ"ב שם רנב, ה). ויש סוברים, שהמשקים מותרים רק כשאינם מחוסרים אלא שחיקה (ביאה"ל שם ד"ה מותר).

שָׁמֶן שֶׁל בְּרִדָּין, שמן המשתתיר בזווית הבד תחת הטעינה, וניתן לפועלים העוסקים בבית הבד (רש"י, מאירי). והשמן נחשב כמוקצה לפי שמייחדו לתשלום עבור שכרם של הפועלים, ודומה הוא לתמרים העומדים למכירה, שלדעת רב מוקצה הם כמבואר